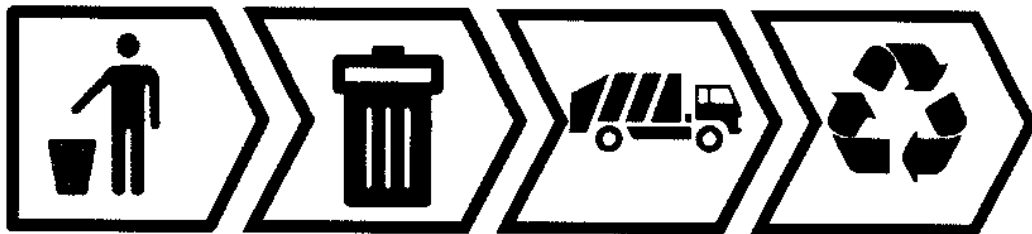

แผนปฏิบัติการ “ประเทศไทย ไร้ขยะ”

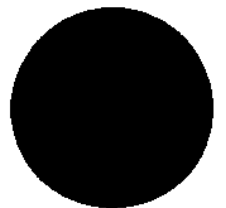
ตามแนวทาง “ประชารัฐ”

ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 – 2560)

ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ

พ.ศ. 2559 - 2564

แผนปฏิบัติการ “ประเทศไทย ไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 – 2560)

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2551 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 23.93 ล้านตัน และมีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.03 กิโลกรัม/คน/วัน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2558 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นเป็น 26.85 ล้านตัน และมีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.13 กิโลกรัม/คน/วัน ซึ่งหากพิจารณาถึงกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแล้ว พบว่า อัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องมีอัตราเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และกระบวนการในการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม และการเก็บขนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้าง ซึ่งเกิดจากประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การขาดจิตสำนึกของประชาชน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี และแนวโน้มการบริโภคของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น โดยวิกฤตปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนี้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ในคราวการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2559 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) ที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้มอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหารือร่วมกับกระทรวงมหาดไทย เพื่อจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศในระยะสั้น (พ.ศ. 2559 - 2560) และเร่งรัดการดำเนินงานตามแผน Road Map การจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 ให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว ในการนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้หารือร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทย ไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 - 2564 ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะในระยะสั้นของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนโดยทั่วไปให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการลดขยะที่ต้นทาง เพื่อให้วางรากฐานการดำเนินการจัดการขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แผนปฏิบัติการ “ประเทศไทย ไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ในระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 - 2564 นั้น เป็นแนวทางเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็นสังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) ซึ่งวางอยู่บนแนวคิด 3Rs - ประชากร คือ การส่งเสริมการจัดการขยะที่ต้นทาง ซึ่งเป็นการจัดการที่ยั่งยืน คือการลดปริมาณขยะจากแหล่งต้นทาง (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) หรือ ตามหลักการสามอาร์ (3Rs) ซึ่งการจัดการขยะนั้น มุ่งเน้นการลดปริมาณขยะจากครัวเรือน ส่งเสริมการคัดแยกขยะจากต้นทาง เป็นการเพิ่มมูลค่าหรือแปรรูปขยะ ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณขยะในภาพรวมทั้งประเทศลดลง ทำให้ปริมาณขยะที่จะต้องเข้าสู่ระบบการกำจัดลดลง และมีการกำจัดที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ตามแนวคิดเรื่อง “ประชารัฐ” คือ การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการปัญหา ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน/ประชาสังคม ภาคการศึกษา และภาคการศาสนา เป็นต้น

นอกจากการมุ่งลดปริมาณขยะและการคัดแยกขยะที่ต้นทางแล้ว ยังมุ่งสร้างระบบการเก็บขนขยะ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การจัดการขยะอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ การแปรรูปเป็นพลังงานเชื้อเพลิง การแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้า การนำไปผ่านกระบวนการเพื่อผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์ต่างๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคตต่อไป

เมื่อดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฯ แล้วเสร็จในระยะ 1 ปีนั้น ข้อมูลและผลการดำเนินงานที่ได้จากการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการดังกล่าว จะเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแผนปฏิบัติการฯ ระยะสั้นในปีถัดไป เพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 - 2564 เป็นไปตามสถานการณ์จริงในปัจจุบันและสามารถปฏิบัติได้จริง และเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบระบบการบริหารจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการดังกล่าวนี้ เป็นการดำเนินการโดยยึดหลักความรับผิดชอบและหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนทุกคน ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการผลิตและการจัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการที่กำหนดไว้ในทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ตามกระบวนการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน¹

¹ ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ระบุถึงการจัดการขยะ ในหัวข้อ 5.5.4 การจัดการมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้ “...เร่งรัดการแก้ไขปัญหามลพิษการจัดการขยะเป็นอันดับแรก โดยส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด เร่งกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดในพื้นที่วิกฤต สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เหมาะสม เน้นการแปรรูปเป็นพลังงาน สร้างวินัยของคนในชาติ มุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน โดยให้ความรู้แก่ประชาชน และการบังคับใช้กฎหมาย...”

1.2 คำนิยาม

1.2.1 ขยะมูลฝอย หมายถึง ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย ขยะทั่วไป

- **ขยะอินทรีย์** หมายถึง ขยะที่ย่อยสลายได้ง่ายตามธรรมชาติ เช่น เศษอาหาร เศษพืช ผัก ผลไม้ ฯลฯ
- **ขยะรีไซเคิล** หมายถึง ขยะที่สามารถนำไปแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ ยาง ฯลฯ
- **ขยะอันตราย** หมายถึง ขยะที่มีความเป็นอันตรายหรือมีส่วนประกอบเป็นสารที่มีอันตราย เช่น ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระจกสเปร์ยบรรจุสารเคมี ตลับหมึก หลอดไฟ ฯลฯ ขยะประเภทนี้ต้องมีการแยกทิ้งจากขยะประเภทอื่น ๆ อย่างชัดเจน เนื่องจากต้องนำไปกำจัดหรือบำบัดด้วยวิธีเฉพาะเพื่อป้องกันความเป็นพิษปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม
- **ขยะทั่วไป** หมายถึง ขยะที่ย่อยสลายตามธรรมชาติได้ยาก หรือนำไปรีไซเคิลไม่ได้ หรือนำไปรีไซเคิลแล้วไม่คุ้มทุน เช่น ซอง/ถุงขนมขบเคี้ยว ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป กระดาษห่ออาหาร ถุงพลาสติก/กล่องโฟม หลอดกาแฟ ขงกาแฟ ซองครีมเทียม ซองน้ำตาล ฯลฯ

1.2.2 **มูลฝอยติดเชื้อ** หมายถึง มูลฝอยที่มีเชื้อโรคปะปนอยู่ในปริมาณหรือมีความเข้มข้น ซึ่งถ้ามีการสัมผัสใกล้ชิดกับมูลฝอยนั้นแล้วสามารถทำให้เกิดโรคได้ และรวมถึงมูลฝอยที่เกิดขึ้นหรือใช้ในการตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์และการรักษาพยาบาล การให้ภูมิคุ้มกันโรคและการทดลองเกี่ยวกับโรค การชันสูตรศพ หรือซากสัตว์ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535

1.2.3 **กากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย** หมายถึง ขยะอันตรายที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ของสถานประกอบการในกำกับของกระทรวงอุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

1.3 สถานการณ์

1.3.1 ขยะมูลฝอย

จากการสำรวจข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ พบว่าใน พ.ศ. 2558 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น 26.85 ล้านตัน หรือประมาณ 73,560 ตันต่อวัน ซึ่งมากกว่าปีที่ผ่านมา 0.66 ล้านตัน และมีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.13 กิโลกรัม/คน/วัน ซึ่งมากกว่าปีที่ผ่านมา 0.02 กิโลกรัม/คน/วัน โดยสามารถคำนวณอัตราการเกิดขยะมูลฝอยตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ดังนี้

เทศบาลนคร	1.89
เทศบาลเมือง	1.15
เทศบาลตำบล	1.02
เมืองพัทยา	3.90
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	0.91

ในการจัดการขยะมูลฝอยนั้น ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมานี้ เป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดที่ถูกวิธีทั้งสิ้น 8.34 ล้านตัน หรือคิดเป็น ร้อยละ 31 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และเป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทั้งสิ้น 4.94 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ไม่นับรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัด) ที่มีการดำเนินการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 4,544 แห่ง หรือคิดเป็น ร้อยละ 58.43 ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ไม่นับรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัด) และสามารถนำไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ต้องประมาณ 8.34 ล้านตัน หรือ 22,840 ตันต่อวัน โดยมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ต้องและใช้งานได้ จำนวน 448 แห่ง และขยะมูลฝอยอีก 7.15 ล้านตัน ถูกขนส่งไปยังสถานที่กำจัดหรือเข้าสู่ระบบการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง

โดยข้อมูลสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ต้องตามหลักวิชาการมีทั้งสิ้น 448 แห่ง เป็นของรัฐ 338 แห่ง เป็นของเอกชน 110 แห่ง และเป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบไม่ถูกต้องทั้งสิ้น 2,156 แห่ง เป็นของรัฐ 1,961 แห่ง และเป็นของภาคเอกชน 195 แห่ง มีสถานียขนถ่ายขยะมูลฝอยทั้งสิ้น 18 แห่ง เป็นของรัฐ 5 แห่ง และเป็นของเอกชน 1 แห่ง ซึ่งพบว่าสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการอย่างถูกต้องมีจำนวนลดลง เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนจากการเทกองแบบที่มีการควบคุม (Controlled Dump) มาเป็นการกำจัดแบบเทกอง (Open Dump) แทน เนื่องจากประสบกับปัญหาด้านต่างๆ เช่น ปัญหาด้านงบประมาณ การจัดหาดินฝังกลบ และการขาดพนักงานควบคุมและดูแลระบบ เป็นต้น รวมทั้งการปิดการดำเนินการของสถานที่กำจัดบางแห่ง เนื่องจากปัญหาการร้องเรียนของประชาชน

1.3.2 ขยะอันตราย

ในประเภทของขยะมูลฝอยนั้น มีขยะประเภทหนึ่งที่มีการกำจัดและการจัดการที่แตกต่างจากประเภทอื่น คือ ขยะอันตราย จากข้อมูลใน พ.ศ. 2558 พบว่า ปริมาณขยะอันตรายเกิดขึ้นทั่วประเทศ ประมาณ 0.59 ล้านตัน ซึ่งลดลงจากเมื่อ 5 ปีที่แล้ว (ปี 2553 ปริมาณขยะอันตราย 0.68 ล้านตัน/ปี) แต่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2557 ร้อยละ 2.6 โดยสามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) ขากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสัดส่วนหลักของขยะอันตราย คิดเป็นร้อยละ 65 ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ เครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นวีซีดี/ดีวีดี โทรศัพท์ และกล้องถ่ายรูปดิจิทัล และ (2) ขยะอันตรายอื่นๆ ร้อยละ 35 ได้แก่ แบตเตอรี่ หลอดไฟ และภาชนะบรรจุสารเคมี จะเห็นได้ว่าขยะอันตรายที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นในครัวเรือน สถานประกอบการ และสำนักงาน หากมีการจัดการขยะอันตรายเหล่านี้อย่างไม่ถูกต้อง ย่อมส่งผลเสียและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชน

สำหรับการจัดการกับขยะอันตราย ได้มีการส่งเสริมให้จังหวัดจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อเป็นศูนย์รวบรวมขยะอันตราย ส่งเสริมการคัดแยกขยะอันตรายจากชุมชน เก็บรวบรวมในภาชนะรองรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งไปกำจัดในสถานที่กำจัดอย่างถูกต้องอย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่งหรือมากกว่า 1 แห่ง ขึ้นอยู่กับความพร้อมของจังหวัด โดยในปี 2558 มีศูนย์รวบรวมขยะอันตรายของจังหวัดเกิดขึ้น จำนวน 83 แห่ง โดยสามารถเก็บรวบรวมขยะอันตรายแล้ว 42 แห่ง รวม 250 ตัน และส่งไปกำจัดแล้ว 174 ตัน

กรมควบคุมมลพิษ ได้สำรวจและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ในส่วนพฤติกรรมของผู้บริโภคในการจัดการกับผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เมื่อไม่ใช้งานแล้ว และได้คาดการณ์ปริมาณการเกิดซากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในปี 2558 รายละเอียดดังตารางแสดงผลการคาดการณ์ปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2558 โดยปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE) ส่วนใหญ่มาจากแหล่งกำเนิดที่เป็นบ้านเรือนทั่วไป ประชาชนกว่าร้อยละ 50 ซากผลิตภัณฑ์เมื่อไม่ใช้แล้ว ที่เหลือเก็บรวบรวมไว้ทิ้งปนกับขยะทั่วไปและให้ผู้อื่น การขายซากผลิตภัณฑ์ฯ นี้รวมไปถึงการแลกคืนเพื่อใช้เป็นส่วนลดในการซื้อผลิตภัณฑ์ฯ ใหม่ด้วยแต่ยังมีจำนวนน้อย ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น คือ การทิ้งปะปนและการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ โดยผู้รับซื้อขยะอย่างไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม

ผลการคาดการณ์ปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2558

1	โทรทัศน์	106,335
2	เครื่องปรับอากาศ	74,799
3	ตู้เย็น	65,765
4	เครื่องซักผ้า	60,492
5	คอมพิวเตอร์	57,058
6	เครื่องเล่นวีซีดี/ดีวีดี	17,912
7	โทรทัศน์	1,682
8	กล้องถ่ายรูปดิจิทัล	190

ที่มา : ประมาณการโดย กรมควบคุมมลพิษ โดยอ้างอิงจาก “โครงการสำรวจปริมาณและชนิดของซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กรมควบคุมมลพิษ พ.ศ. 2551” และ “โครงการพัฒนาแนวทางการประเมินปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กรมควบคุมมลพิษ พ.ศ. 2555”

ขยะอิเล็กทรอนิกส์

จากการศึกษาและคาดการณ์ปริมาณการเกิดซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ขยะอิเล็กทรอนิกส์” จากครัวเรือน เช่น ซากโทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ คอมพิวเตอร์ โดยกรมควบคุมมลพิษ พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อาทิ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ความเจริญด้านเศรษฐกิจและสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ จัดเป็นขยะอันตรายจากชุมชนประเภทหนึ่งซึ่งต้องมีการคัดแยกออกจากขยะทั่วไป และเก็บรวบรวมเพื่อนำไปบำบัดหรือกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกต้องครบวงจร นอกจากนี้ ประชาชนทั่วไปยังขาดความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความอันตรายของขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ และเห็นว่าเป็นขยะที่สามารถขายได้ เนื่องจากมีชิ้นส่วนที่มีค่าหรือวัสดุที่รีไซเคิลได้ ดังนั้น ขยะอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่จึงถูกขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า หรือซาเล้ง ซึ่งจะถูกนำไปแยกชิ้นส่วนโดยผู้ประกอบการร้านรับซื้อของเก่าเอง หรือชาวบ้านทั่วไป เพื่อคัดแยกชิ้นส่วนที่สามารถรีไซเคิลหรือขายต่อได้ ส่วนชิ้นส่วนหรือซากที่ไม่มีมูลค่า หรือขายต่อไม่ได้ มักถูกทิ้งปะปนไปกับขยะมูลฝอยชุมชน อย่างไรก็ตาม ขยะอิเล็กทรอนิกส์ต่างจากขยะรีไซเคิลทั่วไป (เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระดาษ กระป๋องอาหาร) เพราะนอกจากประกอบด้วยชิ้นส่วนที่มีมูลค่าสามารถรีไซเคิลได้แล้ว ยังมีชิ้นส่วนหรือองค์ประกอบของสารอันตรายปะปนอยู่ เช่น โลหะหนักต่างๆ ดังนั้นหากนำไปถอดแยกหรือรีไซเคิลอย่างไม่ถูกต้อง เช่น เผาสายไฟเพื่อคัดแยกทองแดง หรือใช้สารเคมีหรือความร้อนสูงในการสกัดโลหะมีค่า เช่น เงิน ทองแดง หรือแม้กระทั่งทองคำ โดยไม่มีอุปกรณ์ป้องกันภัยส่วนบุคคลในระหว่าง

การทำงานหรือมีระบบการบำบัดมลพิษที่ถูกต้อง ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนงานและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้สารอันตรายและมลพิษต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคัดแยกและรีไซเคิลอย่างไม่ถูกต้อง มักจะถูกทิ้งหรือปล่อยลงสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการปนเปื้อน การสะสมสารอันตรายในสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศนี้ได้

ปริมาณซากผลิตภัณฑ์ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2557 – 2563

ตู้เย็น	922	972	1,023	1,074	1,125	1,174	1,223
เครื่องซักผ้า	467	495	523	551	581	611	644
เครื่องปรับอากาศ	740	766	796	832	871	911	949
โทรทัศน์ (รวมทุกประเภท)	2,587	2,689	2,790	2,889	2,986	3,081	3,174
เครื่องเล่นภาพและเสียง ขนาดพกพา	3,476	3,537	3,571	3,588	3,598	3,611	3,630
โทรศัพท์มือถือ	9,750	10,337	10,907	11,456	11,983	12,486	12,966
คอมพิวเตอร์ (รวมทุกประเภท)	2,210	2,421	2,630	2,834	3,032	3,222	3,402
เครื่องพิมพ์และโทรสาร	1,520	1,532	1,542	1,546	1,547	1,545	1,543
กล้องดิจิทัลและกล้อง ถ่ายวิดีโอ	875	983	1,059	1,065	1,055	1,106	1,192
หลอดฟลูออเรสเซนต์ (ทุกชนิด)	265,416	273,378	281,579	290,027	298,728	304,702	310,796
แบตเตอรี่แห้ง (ทุกข ชนิด)	590	614	639	664	677	690	704

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ (2555)

1.3.3 มูลฝอยติดเชื้อ

ในปี พ.ศ. 2558 มูลฝอยติดเชื้อเกิดขึ้นทั่วประเทศ ประมาณ 53,868 ตัน โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จะเห็นได้จากเดิมในปี 2553 มีปริมาณมูลฝอยติดเชื้อเพียง 40,000 ตัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 57 มาจากโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และอีกร้อยละ 43 มาจากโรงพยาบาลเอกชนและสถานบริการขนาดเล็ก ได้แก่ คลินิก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือสถานอนามัย และสถานพยาบาลสัตว์ โดยปริมาณมูลฝอยติดเชื้อทั้งหมดถูกส่งเข้าเตาเผา รวมทั้งสิ้น 35,014 ตัน (ร้อยละ 65) ประกอบด้วย เตาเผาของโรงพยาบาล ประมาณ 2,493 ตัน เตาเผาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 แห่ง ประมาณ 14,926 ตัน และเตาเผาของเอกชน จำนวน 7 แห่ง ประมาณ 17,595 ตัน จะเห็นได้ว่า ปริมาณมูลฝอยติดเชื้อไม่ได้เข้าสู่ระบบเตาเผา รวมประมาณ 18,854 ตัน (ร้อยละ 35) เนื่องจากจากโรงพยาบาลหลายแห่งอาจมีการเผา กำจัดเอง และสถานบริการสาธารณสุขขนาดเล็ก ได้แก่ คลินิก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือสถานอนามัยหลายแห่งมีการนำมูลฝอยติดเชื้อมาฝากกำจัดร่วมกับโรงพยาบาล นอกจากนี้มูลฝอยติดเชื้อบางส่วน อาจถูกนำไปทิ้งร่วมกับมูลฝอยชุมชนหรือมีการลักลอบทิ้ง

ที่ผ่านมา กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ ได้บูรณาการการทำงานร่วมกันในการพัฒนาระบบการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ผลักดันศูนย์กำจัดมูลฝอยติดเชื้อรวม โดยพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเพื่อจัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยติดเชื้อรวม ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อของกลุ่มพื้นที่ตามผลจากการศึกษาตามโครงการจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อแบบศูนย์รวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ เมื่อปี 2552 ตลอดจนรูปแบบการรวมกลุ่มพื้นที่ ปริมาณ รูปแบบการจัดการ เส้นทางการขนส่ง และความสามารถของเตาเผามูลฝอยติดเชื้อขนาดใหญ่มาร่วมพิจารณา และเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อตามระบบเอกสารกำกับ การขนส่ง (Manifest System)

1.3.4 กากอุตสาหกรรม

สำหรับกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ในปี 2558 กรมโรงงานอุตสาหกรรมคาดว่า จะมีปริมาณกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายเกิดขึ้นทั่วประเทศ 2.8 ล้านตัน โดยเป็นปริมาณการแจ้งขนส่งกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายออกนอกบริเวณโรงงานไปจัดการ (Manifest) และปริมาณที่ผู้ประกอบการขออนุญาตนำเก็บของเสียไว้ภายในบริเวณโรงงาน (สก.1) เป็นจำนวน 1.07 ล้านตัน ทั้งนี้ ปริมาณกากอุตสาหกรรมที่เป็นไม่อันตรายที่มีแจ้งขนส่งออกไปบำบัด/กำจัด นอกบริเวณโรงงาน ร้อยละ 34 หรือในปริมาณ 0.97 ล้านตัน ได้รับการจัดการในรูปแบบที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายควบคุมการกำจัดของเสียอันตราย ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมในหลายพื้นที่ จากสถิติการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมที่รวบรวมโดยกรมควบคุมมลพิษ ในระหว่างปี พ.ศ. 2551 – 2558 พบว่า ภาคกลางมีการลักลอบทิ้งมากที่สุด และจังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมมากที่สุด ปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่และสุขภาพอนามัยของประชาชน เช่น ปัญหากลิ่น การแพร่กระจายของมลพิษ และสารเคมีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน พื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนสิ่งมีชีวิตต่างๆ

ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายควบคุมการกำจัดขยะอันตราย ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมในหลายพื้นที่ จากสถิติการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมที่รวบรวมโดยกรมควบคุมมลพิษ ในระหว่างปี 2551 – 2558 พบว่า ภาคกลางมีการลักลอบทิ้งมากที่สุด และจังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมมากที่สุด ปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่และสุขภาพอนามัยของประชาชน เช่น ปัญหากลิ่น การแพร่กระจายของมลพิษ และสารเคมีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน พื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนสิ่งมีชีวิตต่างๆ

จากการคาดการณ์ปริมาณกากอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตรายโดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม พบว่า ในปี 2558 มีปริมาณกากอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตรายเกิดขึ้นทั่วประเทศ 34.6 ล้านตัน โดยเป็นปริมาณการแจ้งขนส่งกากอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตรายออกนอกบริเวณโรงงานไปจัดการ (Manifest) และปริมาณที่ผู้ประกอบการขออนุญาตนำเก็บของเสียไว้ภายในบริเวณโรงงาน (สก.1) เป็นจำนวน 17.23 ล้านตัน ทั้งนี้ ปริมาณกากอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตราย มีการแจ้งขนส่งออกไปบำบัด/กำจัดนอกบริเวณโรงงาน ร้อยละ 40 หรือในปริมาณ 13.99 ล้านตัน ซึ่งได้รับการจัดการในรูปแบบที่แตกต่างกัน

สำหรับกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ในปี 2558 กรมโรงงานอุตสาหกรรมคาดว่า จะมีปริมาณกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายเกิดขึ้นทั่วประเทศ 2.8 ล้านตัน โดยเป็นปริมาณการแจ้งขนส่งกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายออกนอกบริเวณโรงงานไปจัดการ (Manifest) และปริมาณที่ผู้ประกอบการขออนุญาตนำเก็บของเสียไว้ภายในบริเวณโรงงาน (สก.1) เป็นจำนวน 1.07 ล้านตัน ทั้งนี้ ปริมาณกากอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตรายที่มีแจ้งขนส่งออกไปบำบัด/กำจัด นอกบริเวณโรงงาน ร้อยละ 34 หรือในปริมาณ 0.97 ล้านตัน ได้รับการจัดการในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ปริมาณกากอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตรายที่แจ้งขนส่งออกไปบำบัด/กำจัด นอกบริเวณโรงงาน

วิธีการจัดการกากของเสียที่โรงงาน (ไม่รวมกากของเสียอันตราย)	ปริมาณ	
	ร้อยละ	ตัน/ปี
ผ่านกระบวนการเพื่อใช้ซ้ำ	5.26	37.60
แปรใช้ในรูปพลังงาน	2.57	18.30
แปรใช้ในรูปวัสดุ	5.26	37.00
บำบัด	0.31	2.20
กำจัด	0.46	3.3
ส่งออก	0.21	1.50
รวม	13.99	100

ที่มา : ข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม 2558 เป็นปริมาณกากอุตสาหกรรมที่มีการแจ้งขนส่งออกนอกบริเวณโรงงานไปจัดการ (Manifest) ซึ่งจะไม่รวมปริมาณของเสียที่โรงงานมีการขออนุญาตขยายระยะเวลาในการเก็บของเสีย ไว้ภายในโรงงาน (สป.1), กรมโรงงานอุตสาหกรรม 2558

ปริมาณกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายที่แจ้งขนส่งออกไปบำบัด/กำจัด นอกบริเวณโรงงาน

วิธีการจัดการกากของเสียที่โรงงาน (ไม่รวมกากของเสียอันตราย)	ปริมาณ	
	ร้อยละ	ตัน/ปี
ผ่านกระบวนการเพื่อใช้ซ้ำ	0.22	22.40
แปรใช้ในรูปพลังงาน	0.29	29.70
แปรใช้ในรูปวัสดุ	0.14	14.30
บำบัด	0.04	4.40
กำจัด	0.26	26.80
ส่งออก	0.02	2.40
รวม	0.97	100

ที่มา : ข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม 2558 เป็นปริมาณกากอุตสาหกรรมที่มีการแจ้งขนส่งออกนอกบริเวณโรงงานไปจัดการ (Manifest) ซึ่งจะไม่รวมปริมาณของเสียที่โรงงานมีการขออนุญาตขยายระยะเวลาในการเก็บของเสีย ไว้ภายในโรงงาน (สป.1), กรมโรงงานอุตสาหกรรม 2558

1.3.5 การคัดแยกและการเก็บ/ขน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานในภาคปฏิบัติในพื้นที่ ยังขาดความรู้และความเข้าใจ รวมถึงทรัพยากรในการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดทำระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ คือ ข้อมูลขยะในแต่ละพื้นที่ ที่ปัจจุบันข้อมูลขยะในแต่ละพื้นที่ของแต่ละหน่วยงานยังมีความคลาดเคลื่อนและไม่เป็นไปตามสถานการณ์จริงในพื้นที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการกำหนดนโยบายในการจัดการขยะอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ วัฒนธรรมการจัดการขยะในครัวเรือนนั้นยังมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากปริมาณขยะจากต้นทางเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบการจัดการลดลงได้อย่างยั่งยืน เพราะหากมีการส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ได้แก่ ในครัวเรือน สำนักงาน สถานประกอบการ ต่างๆ รวมทั้งการวางระบบเก็บขนให้สอดคล้อง นอกจากจะทำให้ปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบการจัดการลดลงแล้ว ยังถือว่าการประหยัดทรัพยากรในการจัดการขยะและเพิ่มมูลค่าให้กับขยะมูลฝอยดังกล่าวด้วย

บทที่ 2 มาตรการเพื่อไปสู่ความสำเร็จ

2.1 กรอบการดำเนินงาน

การดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพนั้น สามารถแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะและมีการคัดแยกขยะที่ครัวเรือน สถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะ และสถานประกอบการ ระยะกลางทาง คือ การเก็บและขน ที่มีประสิทธิภาพ และระยะปลายทาง คือ การจัดการขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพ

แผนปฏิบัติการประเทศไทยไร้ขยะ ตามแนวทางประชารัฐ ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560) เป็นแผนปฏิบัติการในระยะสั้น จึงมุ่งดำเนินการใน 2 ระยะแรกเท่านั้น ได้แก่ ระยะต้นทาง คือการลดปริมาณขยะและการส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทางบนพื้นฐานแนวคิด 3Rs เพื่อลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยและขยะอันตราย โดยส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกและนำขยะมูลฝอยและขยะอันตรายกลับมาใช้ประโยชน์และเพื่อเพิ่มมูลค่าที่ต้นทาง และระยะกลางทาง คือ การจัดทำระบบเก็บและขน ที่มีประสิทธิภาพ เพียงพอและสอดคล้องกับสถานการณ์ขยะในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การจัดการขยะ ในระยะปลายทางอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

2.2 วิสัยทัศน์

ร่วมกันจัดการขยะให้ถูกทาง เสริมสร้างคุณภาพชีวิต เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพียบพร้อมความสะอาด คนในชาติมีความสุข

2.3 พันธกิจ

1. ส่งเสริมให้เกิดการลดการเกิดขยะมูลฝอยทุกวิถีทาง ตั้งแต่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าเพื่อลดปริมาณการเกิดของขยะมูลฝอย
2. ส่งเสริมการคัดแยก ณ แหล่งกำเนิดตามประเภทของขยะมูลฝอย เพื่อนำขยะกลับมาใช้ใหม่และใช้ซ้ำ เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าสู่ระบบกำจัด
3. การเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย เพื่อไปเข้าสู่ระบบกำจัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งที่เป็นขยะทั่วไป และขยะอันตราย
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในทุกภาคส่วน
5. ส่งเสริมให้มีการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อและกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.4 เป้าประสงค์

1. ปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าสู่ระบบกำจัดที่ปลายทางลดลง
2. ขยะอันตรายได้รับการคัดแยกเพิ่มขึ้น
3. มุลฝอยติดเชื้อและกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายได้รับการกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการเพิ่มขึ้น

2.5 ตัวชี้วัดตามเป้าประสงค์

ภายในระยะเวลา 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560) การจัดการขยะมูลฝอยจะประสบความสำเร็จ โดยมีตัวชี้วัดตามเป้าประสงค์ ดังนี้

1. ปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าสู่ระบบกำจัดที่ปลายทาง ลดลงร้อยละ 5 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2559
2. ร้อยละ 100 ของหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ มีการจัดตั้ง “จุดรวมขยะอันตราย” อย่างน้อยหมู่บ้าน/ชุมชนละ 1 แห่ง
3. ร้อยละ 85 ของปริมาณมูลฝอยติดเชื้อ ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
4. ร้อยละ 70 ของปริมาณกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.6 วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นกรอบทิศทางและแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย ขยะอันตราย มุลฝอยติดเชื้อ และกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ในภาพรวมของประเทศ โดยการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันในทุกภาคส่วน

2.7 แนวคิดพื้นฐาน

2.7.1 แนวคิด 3Rs

ขยะมูลฝอยที่เราพบเห็นกันในชีวิตประจำวันนั้น เกิดจากครัวเรือน สถานประกอบการ รวมถึงสถานที่สาธารณะ ดังนั้น เราจึงต้องมีการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน ที่เน้นการลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการใช้หลัก 3Rs ประกอบด้วย

Reduce ลด (คิดก่อนใช้)

การลดระดับการใช้ในปัจจุบัน ควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะ เพื่อเป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนการใช้ทิชชู ใช้บันไดแทนการใช้ลิฟท์ การไม่รับถุงพลาสติก การเลือกซื้อบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หลีกเลี่ยงการซื้อวัสดุสิ้นเปลืองแบบใช้ครั้งเดียว การบริโภคที่พอเพียง เป็นต้น

Reuse ใช้ซ้ำ (ใช้แล้วใช้อีก)

การใช้ซ้ำ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า เช่น การใช้กระดาษทั้งสองหน้า การใช้ภาชนะที่สามารถใช้ซ้ำได้ การใช้บรรจุภัณฑ์ซ้ำหลายครั้งก่อนทิ้ง การเลือกซื้อสินค้าที่สามารถใช้ซ้ำได้ การดัดแปลงของเหลือใช้มาใช้ประโยชน์ การซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ให้ใช้ได้ใหม่

Recycle นำกลับมาใช้ใหม่

การคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภท ทั้งที่บ้าน โรงเรียน และสำนักงานเพื่อนำวัสดุที่ยังสามารถนำกลับมาใช้ใหม่หมุนเวียนกลับมาเข้าสู่กระบวนการผลิตตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ขยะรีไซเคิลแยกโดยทั่วไปได้ 4 ประเภท คือ แก้ว กระดาษ พลาสติก และโลหะ/อโลหะ โดยการเลือกสินค้าที่ทำมาจากวัสดุที่สามารถรีไซเคิลได้ หรือการร่วมกิจกรรมการส่งเสริมการคัดแยกขยะ และการนำขยะรีไซเคิลเข้าสู่กระบวนการผลิตเป็นสินค้าใหม่ เป็นต้น

2.7.2 หลักการประชารัฐ

หลักการดำเนินงานตามแนวทาง “ประชารัฐ” นั้น เป็นหลักการที่คำนึงถึงหลักความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทางสังคม (Participatory Principle) ในการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตราย เพื่อความยั่งยืนในการบริหารจัดการในอนาคต โดยส่งเสริมบทบาทของทุกภาคส่วนในสังคม อันประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาครัฐราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาชนและประชาสังคม ภาคการศึกษา และภาคการศาสนา ทั้งในกระบวนการการกำหนดนโยบาย การให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น รวมตลอดไปถึงการออกแบบการคัดแยกขยะ การเก็บขน การกำหนดมาตรการ และการมีส่วนร่วมในพื้นที่ และการวางระบบการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต

2.8 มาตรการ

เพื่อให้เกิดการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ การดำเนินการจึงต้องครอบคลุมการจัดการทั้ง 3 ระยะ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยมีแนวทางในแต่ละมาตรการประกอบด้วย

1) มาตรการลดและคัดแยกที่แหล่งกำเนิด

สนับสนุนและขยายผลให้มีการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่บ้านเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ รวมทั้งสถานบริการต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย การเลือกใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกและนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากที่สุด

2) มาตรการเพิ่มศักยภาพการเก็บขน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจังหวัด ดำเนินการจัดระบบการเก็บรวบรวมและการขนส่งขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำจัดต่อไป ผลักดันให้มีสถานที่รวบรวมและจัดการขยะอันตราย สถานที่กำจัดกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย และศูนย์กำจัดมูลฝอยติดเชื้อให้เพียงพอ โดยสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนหรือร่วมลงทุนดำเนินงานระบบจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

3) มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการ

สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนตั้งแต่ระดับเยาวชนและประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่การลดการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ รวมทั้งสถานบริการต่าง ๆ การคัดแยกขยะมูลฝอย จนถึงการกำจัดขั้นสุดท้าย พัฒนางองค์ความรู้รูปแบบเทคโนโลยีการบำบัด/กำจัดขยะมูลฝอย พัฒนาและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลเพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งเข้มงวดการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ

2.9 กลยุทธ์

จากสถานการณ์ด้านการจัดการขยะมูลฝอยและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหามูลฝอยไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ด้วยหน่วยงานใดเพียงหน่วยงานเดียว หรือแก้ไขโดยใช้มาตรการด้านใดด้านหนึ่ง แต่จำเป็นต้องอาศัยมาตรการที่ครอบคลุมทุกด้านอย่างบูรณาการในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จ โดยจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ “เข้มข้น” และกลไกที่ “แข็งแกร่ง” จากหน่วยงานในทุกภาคส่วน โดยมีความ สอดคล้องทางนโยบายและการ สอดรับ โดยแผนปฏิบัติการนี้ ได้กำหนดให้มีกลยุทธ์ทั้งสิ้น 5 กลยุทธ์ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ

สนับสนุนและขยายผลให้มีการจัดการขยะมูลฝอย มุ่งเน้นระยะต้นทางและกลางทาง คือ การลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะส่งเข้าสู่สถานที่กำจัดด้วยกระบวนการต่างๆ ได้แก่ การคัดแยกขยะมูลฝอยตามประเภทต่างๆ ได้แก่ ขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ และขยะรีไซเคิล เพื่อสามารถนำขยะที่สามารถใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เป็นการลดภาระในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดระบบการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำจัดต่อไป โดยมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1) การคัดแยกขยะมูลฝอยชุมชนที่สามารถใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด คือ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมดำเนินการตามแนวทาง “ประชารัฐ” ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคการศึกษา และภาคศาสนา ดำเนินการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้คัดแยกขยะย่อย เช่น ซาเล้ง ร้านรับซื้อของเก่า เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกจากแหล่งกำเนิด

2) การส่งเสริมและสนับสนุนการลดปริมาณขยะมูลฝอยประเภทบรรจุภัณฑ์ที่กำจัดยาก มีมาตรการสนับสนุน “ภาคเอกชน” ในการลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและกำจัดได้ง่าย ลดปริมาณการใช้ พลาสติก โฟม หรือวัสดุที่ย่อยสลายยาก รวมทั้งการสนับสนุนให้ผู้บริโภคลดการใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ยากผ่านมาตรการทางธุรกิจต่างๆ

3) ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย ปรับปรุง/จัดหาเครื่องจักร อุปกรณ์ สถานที่เก็บรวบรวม และยานพาหนะขนส่งขยะมูลฝอยอย่างเพียงพอและเหมาะสม รวมทั้งต้องมีการวางรูปแบบระบบเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท หรืออาจกำหนดเวลาการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแต่ละประเภท ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่

กลยุทธ์ที่ 2 การจัดการขยะอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ

ขยะอันตรายถือเป็นขยะมูลฝอยประเภทที่มีข้อควรคำนึงหลายประการ ได้แก่ ระยะเวลาการเก็บขยะอันตรายไว้ สถานที่รวบรวมขยะอันตราย ถ้าจัดการไม่เหมาะสมจะส่งผลโดยตรงต่อการปล่อยสารเคมีที่ส่งผลเสียอย่างยิ่งต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องมีการจัดการโดยเฉพาะ โดยมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

- 1) การส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะอันตรายโดยชุมชนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 2) การเก็บรวบรวมขยะอันตรายภายในชุมชน และส่งไปยังสถานที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อรอส่งไปกำจัดตามหลักวิชาการต่อไป

กลยุทธ์ที่ 3 การจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมให้มีการจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ อาทิ สถานพยาบาลของรัฐ สถานพยาบาลของเอกชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สถานีอนามัย คลินิกรักษาโรค สภากาชาดไทย รวมถึงสถานพยาบาลอื่นๆ ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข และสร้างเครื่องข่ายการดำเนินการให้ครอบคลุมสถานพยาบาลทุกประเภท รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด

กลยุทธ์ที่ 4 การจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมให้มีการจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการในโรงงานอุตสาหกรรม โดยเป็นการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานของกระทรวงอุตสาหกรรม และมีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 5 การสนับสนุนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

- 1) การจัดทำฐานข้อมูลสภาพและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นปัจจุบัน
- 2) เตรียมความพร้อมในการจัดทำระบบกำจัดขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 3) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
- 4) การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานในระดับประเทศ เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการคัดแยกขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงกิจกรรมตามกลยุทธ์และมาตรการ ตามแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560)

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
กลยุทธ์ที่ 1 การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ				
มาตรการลดและคัดแยกที่แหล่งกำเนิด	1) หมู่บ้าน/ชุมชน มีการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด	- ร้อยละของหมู่บ้าน/ชุมชน มีการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด - ร้อยละของหมู่บ้าน/ชุมชนต้นแบบ ที่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างครบถ้วนถูกต้อง ณ แหล่งกำเนิด	ร้อยละ 100 ร้อยละ 40	อปท. มท. ทส.
	2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน มีการคัดแยกขยะมูลฝอยภายในโรงเรียนและสถานศึกษา โดยจัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่และประเภทขยะ	- ร้อยละจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนในสังกัด อปท. - ร้อยละของจำนวนโรงเรียนในสังกัด ศธ. (ยกเว้นในสังกัด อปท.)	ร้อยละ 100 ร้อยละ 100	อปท. มท. ศธ. ทส.
	3) ศาสนสถานมีการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยจัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่และประเภทขยะ	- ร้อยละของจำนวนศาสนสถานที่มีการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด - ร้อยละของจำนวนศาสนสถานที่มีการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด อย่างถูกต้องครบถ้วน	ร้อยละ 100 อำเภอละ 1 แห่ง รวม 878 แห่งทั่วประเทศ	อปท. มท. วธ. ทส.

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
	4) สถานประกอบการภาคเอกชน เช่น ตลาดห้างสรรพสินค้า สถานบริการน้ำมัน โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น มีการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยจัดให้มีภาชนะรองรับตามความเหมาะสมและปริมาณขยะที่เกิดขึ้น	ร้อยละของสถานประกอบการภาคเอกชน	ร้อยละ 100	อปท. มท. ทส.
	5) ส่งเสริมสถานประกอบการภาคเอกชน มีมาตรการในการลดปริมาณขยะมูลฝอย เช่น การลดการใช้ถุงพลาสติก หรือใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้แทนพลาสติก และโฟม เป็นต้น	ร้อยละของสถานประกอบการภาคเอกชน	ร้อยละ 100	อปท. มท. ทส.
	6) สำนักงานของส่วนราชการทั้งที่เป็นราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น มีการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยจัดให้มีภาชนะรองรับตามความเหมาะสมและปริมาณขยะที่เกิดขึ้น	ร้อยละของสำนักงานของส่วนราชการ	ร้อยละ 100	ทุกกระทรวง
	7) สถานที่สาธารณะ และสถานที่ท่องเที่ยว ในความรับผิดชอบของส่วนราชการต่างๆ มีการจัดภาชนะรองรับขยะให้เพียงพอและเหมาะสมกับบริบทและประเภทขยะที่เกิดขึ้น	ร้อยละของสถานที่สาธารณะ และสถานที่ท่องเที่ยว	ร้อยละ 100	อปท. มท. กก. ทส.

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
มาตรการเพิ่มศักยภาพการเก็บขน	8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้คัดแยกขยะมูลฝอยรายย่อย อาทิ ซาเล้ง ร้านค้าของเก่า เครื่องขายชุมชน เข้ามาบริการในหมู่บ้าน/ชุมชน อย่างน้อยท้องถิ่น/ชุมชน ละ 1 กิจกรรม	ร้อยละของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	อปท. มท. ทส.
	9) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการคัดแยกพลาสติกและโฟม ก่อนเข้าสู่ระบบกำจัดซึ่งเป็นการคัดแยกครั้งสุดท้าย	ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	อปท. มท.
	1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดภาชนะรองรับขยะมูลฝอยชุมชน ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่	ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	อปท. มท.
	2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดเวลาและวันในการเก็บ/ขน ขยะแต่ละประเภท	ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	อปท. มท.
	3) จัดให้มีสถานที่รวบรวมขยะมูลฝอยตัวอย่างสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล เพื่อออกการขนส่งไปยังศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม	จำนวนสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยตัวอย่าง	จำนวน 7 สถานี	อปท. มท.

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
กลยุทธ์ที่ 2 การจัดการขยะอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ				
มาตรการลดและคัดแยกที่แหล่งกำเนิด	<p>1) หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดตั้ง “จุดรวมขยะอันตราย” ตามแบบกรมควบคุมมลพิษ อย่างน้อย หมู่บ้าน/ชุมชนละ 1 จุด</p> <p>2) สถานประกอบการภาคเอกชนที่จุดศูนย์รวมของประชาชน อาทิ ห้างสรรพสินค้า สถานีบริการน้ำมัน มีการจัดตั้งจุดรวมขยะอันตราย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการคัดแยกขยะอันตราย</p> <p>3) สถานประกอบการภาคเอกชนที่เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข มีการคัดแยกขยะอันตรายออกจากขยะมูลฝอยประเภทอื่นๆ</p> <p>4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดปฏิทินกำหนดวันเวลาให้ผู้รับซื้อของเก่ารายย่อย และร้านรับซื้อของเก่า ประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า และขยะอันตรายเข้ามาให้บริการในแต่ละพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน</p>	<p>ร้อยละ 100</p> <p>ร้อยละ 100</p> <p>ร้อยละ 100</p> <p>ร้อยละ 100</p>	<p>อบท. มท. ทส.</p> <p>อบท. มท. ทส.</p> <p>อบท. มท. สธ. ทส.</p> <p>อบท. มท. ทส.</p>	

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
มาตรการเพิ่มศักยภาพการเก็บขน	1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดวัน เวลา และสถานที่ ในการเก็บ/ขนขยะอันตราย เพื่อรวบรวมไปไว้ยังจุดที่กำหนด 2) องค์กรบริหารส่วนจังหวัด จัดเก็บและสำรวจข้อมูลขยะอันตราย เพื่อจัดทำระบบการเก็บ/ขน ขยะอันตรายในปีต่อไป	ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	อปท. มท. ทส.
มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการ	1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการประชุมเพื่อให้ความรู้ในการจัดการขยะอันตรายอย่างถูกต้องปลอดภัย พร้อมทั้งดำเนินการขึ้นทะเบียนให้กับผู้รับซื้อของเก่ารายย่อยและร้านรับซื้อของเก่า	ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	มท. ทส.

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
กลยุทธ์ที่ 3 การจัดการมูลฝอยติดเชื้ออย่างมีประสิทธิภาพ				
มาตรการเพิ่มศักยภาพการเก็บขน	1) ผลักดันให้มีการใช้ระบบเอกสารกำกับการขนส่งมูลฝอยติดเชื้อ (Manifest System) โดยกำหนดเป็นกฎหมายบังคับใช้	หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนดค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		สธ.
	2) กำกับดูแลให้การบังคับใช้ระบบการติดตามตรวจสอบการขนส่งมูลฝอยติดเชื้อ	หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนดค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		สธ. มท.
มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการ	1) พัฒนาระบบกำจัดมูลฝอยติดเชื้อแบบศูนย์รวมให้ครอบคลุมทุกภูมิภาค เพื่อให้มูลฝอยติดเชื้อที่เกิดขึ้นได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนดค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		สธ. มท. ทส.
	2) พัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านองค์ความรู้วิชาการ กฎหมาย การบริการจัดการและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ	หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนดค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		สธ. มท. ทส.
	3) ส่งเสริมภาคเอกชนลงทุน หรือร่วมลงทุนในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ	หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนดค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		สธ. มท. ทส.
	4) ควบคุมกำกับให้สถานประกอบการและหน่วยงานที่รับกำจัดมูลฝอยติดเชื้อดำเนินการให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดและกรณีต้องครบครองส่วนท้องถิ่นมีการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อเองต้องดำเนินการให้ได้ตามที่กฎหมายกำหนด	หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนดค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		สธ. มท.

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
กลยุทธ์ที่ 4 การจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ				
มาตรการเพิ่มศักยภาพการเก็บขน	1) กักกักดูแลให้มีการบังคับใช้ระบบการติดตามตำแหน่งรถขนส่งกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย (GPS) ทั่วประเทศ 2) เฝ้าระวังและติดตามให้มีการขนส่งกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายตามเส้นทางและช่วงเวลาที่กำหนดอย่างเข้มงวด	หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนด ค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		ค.ม. อก. ส.ต.ช.
มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการ	1) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์กากในโรงงานอุตสาหกรรม และลดปริมาณกากอุตสาหกรรมที่ต้องฝังกลบ 2) สร้างเครือข่ายติดตามเฝ้าระวังปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายในพื้นที่เสี่ยง 3) การเสริมสร้างองค์ความรู้เรื่องการจัดการ/การตรวจสอบของเสียอันตรายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนด ค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		ค.ม. อก.
		หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนด ค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		ค.ม.
		หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนด ค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		อก.
		หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนด ค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		ม.ท. ท.ส.
		หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนด ค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด		ท.ส. อก. ส.ต.ช.

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
กลยุทธ์ที่ 5 การสนับสนุนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ				
มาตรการด้านการจัดทำข้อมูล	<p>1) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกรอกข้อมูลสถานการณ์ขยะในแต่ละพื้นที่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้</p> <p>2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สํารวจและจัดทำฐานข้อมูลขยะมูลฝอย/ขยะมูลฝอยตกค้างในพื้นที่</p> <p>3) จัดทำแผนที่ขยะจากการประมวลข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำแผนงาน/โครงการในการจัดการขยะมูลฝอย และการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยตกค้าง</p>	<p>ความสำเร็จในการจัดทำระบบ</p> <p>ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>ความสำเร็จในการจัดทำ</p> <p>ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	<p>การจัดทำระบบสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและใช้งานได้จริง</p> <p>ร้อยละ 100</p> <p>ความสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายทั่วประเทศ</p> <p>ร้อยละ 100</p>	<p>มท.</p> <p>อปท.</p> <p>มท. ทส.</p> <p>อปท. มท. ทส.</p> <p>อปท. มท.</p>

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
	5) จังหวัดมีการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการ ลำดับความสำคัญของพื้นที่ และรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน เพื่อการจัดการขยะมูลฝอยแบบรวมกลุ่มพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Cluster) ในระดับจังหวัด	ร้อยละของจังหวัด	ร้อยละ 100	มท. ทส. พ.น. (กรณีแปรรูปขยะมูลฝอยเพื่อผลิตเป็นพลังงาน)
	6) พัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความสามารถในการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตราย	ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	มท. ทส.
	7) จัดทำคู่มือการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายในรูปแบบต่างๆ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการฯ อย่างมีประสิทธิภาพ	ความสำเร็จในการจัดทำ	การจัดทำคู่มือฯ คู่ส่งตามเป้าหมาย	ทส.
มาตรการด้านการสร้างจิตสำนึกและการประชาสัมพันธ์	1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ สร้างความตระหนักให้กับเยาวชนและประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด อย่างน้อยหมู่บ้าน/ชุมชนละ 1 กิจกรรม	ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	อปท. มท. ทส.

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
	2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความตระหนักให้กับเยาวชน และประชาชนในชุมชน เพื่อให้เห็น ความสำคัญในคัดแยกขยะทั่วไปและขยะ อันตรายชุมชน	ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ร้อยละ 100	อปท. มท. ทส.
	3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนและ สถานศึกษา ทั้งในภาครัฐและเอกชนมีการ กิจกรรมให้ความรู้ และเสริมสร้างลักษณะ นิสัยที่ดีในการคัดแยกขยะมูลฝอย	ร้อยละของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนและ สถานศึกษา	ร้อยละ 100	อปท. มท. ศธ. ทส.
	4) หน่วยงานในสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ เผยแพร่สื่อกิจกรรมให้ความรู้ เพื่อกระตุ้นให้ เกิดความตระหนักในการคัดแยกขยะมูลฝอย	ร้อยละของหน่วยงานในสังกัดกรม ประชาสัมพันธ์	ร้อยละ 100	กรมประชาสัมพันธ์
	5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมมอบ รางวัลด้านการคัดแยกขยะให้กับหน่วยงานใน พื้นที่รับผิดชอบ	ระดับความสำเร็จในการจัดกิจกรรม	หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องมีการมอบ รางวัลฯ	มท. และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง
มาตรการด้านการติดตาม และประเมินผล	1) มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการประเทศไทยไร้อ ขยะสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การ จัดการขยะมูลฝอยในระดับท้องถิ่น	ระดับความสำเร็จในการจัดตั้งศูนย์ฯ	การจัดตั้งศูนย์ ประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมาย	มท.

กลยุทธ์/มาตรการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
	2) สร้างกลไกและเครือข่ายในการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง	ร้อยละของจังหวัด	ร้อยละ 100	มท. ทส. สธ.
	3) ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย	ร้อยละสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของ อปท.	ร้อยละ 70	ทส.

ตารางที่ 2 การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และข้อบัญญัติ ต่างๆ เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปตามแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทย ไร้อะไร” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 - 2564

1) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 รวมทั้งการออกกฎกระทรวงและประกาศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย	กระทรวงมหาดไทย
2) จัดทำระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการทำความตกลงร่วมมือกันจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.	กระทรวงมหาดไทย
3) ผลักดัน พ.ร.บ.ส่งเสริมการตลาดและนำของเสียมาใช้ประโยชน์ พ.ศ.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4) ผลักดัน พ.ร.บ.การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น พ.ศ.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5) จัดทำคู่มือทางวิชาการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ	กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย
6) ออกข้อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอย และขยะอันตราย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
7) จัดทำระบบฐานข้อมูลเอกลักษณ์ของกากอุตสาหกรรม (Waste fingerprint)	กระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาลนคร, เทศบาลเมือง, เทศบาลตำบล, องค์การบริหารส่วนตำบล, เมืองพัทยา และ กรุงเทพมหานคร

2.10 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานปฏิบัติระดับกระทรวงทำหน้าที่กำหนดนโยบายและประสานงานในระดับกระทรวง โดยทำหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนดำเนินการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ณ แหล่งกำเนิดเพื่อเพิ่มมูลค่า และนำกลับมาใช้ใหม่
 - รณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงวิธีการคัดแยกและเห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอย
 - เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการกำหนดแนวทางส่งเสริม สนับสนุน และคอยอำนวยความสะดวกให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำหนดระบบการติดตามและกำกับกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการฯ
 - บูรณาการฐานข้อมูลด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศผ่านระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์
 - ติดตามประเมินผล และเร่งรัดการปฏิบัติงานในพื้นที่ระดับจังหวัด
- 2) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม
 - การพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสมสำหรับระบบต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย
 - กำหนดกรอบการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ สถานภาพและการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ
 - ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนบริโภคสินค้าที่สามารถกลับมาใช้ซ้ำ หรือแปรรูปได้ และส่งเสริมการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด
 - เผยแพร่ความรู้สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
 - สนับสนุนด้านวิชาการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยและการคัดเลือกสถานที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างระบบจัดการขยะมูลฝอย

- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายชุมชน ตั้งแต่ระบบการคัดแยกที่ต้นทาง จนถึงปลายทาง โดยมีบทบาท ดังนี้
- จัดระบบการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยชุมชนหรือขยะอันตรายชุมชนแยกต่างหาก เพื่อนำไปจัดการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการต่อไป
 - จัดหาอุปกรณ์ในการรองรับ และเก็บรวบรวมขนส่งให้เพียงพอและสอดคล้องกับปริมาณและประเภทของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น
 - จัดกิจกรรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้ครัวเรือนรู้วิธีและเห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง
 - กำหนดและสนับสนุนการดำเนินการในการคัดแยกขยะในสถานที่ต้นแบบ อาทิ ชุมชน วัด โรงเรียน
 - จัดทำฐานข้อมูลเรื่องขยะมูลฝอยเพื่อนำไปกำหนดทิศทางในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักวิชาการ และสามารถปฏิบัติได้จริง
 - จัดการคัดแยกขยะประเภทพลาสติกและโฟมก่อนเข้าสู่ระบบกำจัด
- 4) กระทรวงสาธารณสุข
- ผลักดันการดำเนินการแบบศูนย์รวมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อ
 - กำกับดูแลการจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อในภาพรวมของประเทศ ให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการฯ รวมถึงการพิจารณามาตรการเพื่อรองรับสถานการณ์มูลฝอยติดเชื้อจากครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น
 - จัดเตรียมระบบในการเก็บรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อ โดยอาศัยกลไกที่มีอยู่ อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นผู้รวบรวมมูลฝอยติดเชื้อไปไว้ยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อส่งต่อไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อเข้าสู่กระบวนการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
 - กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดแยกและเก็บรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อประกอบในการขอใบอนุญาต
 - จัดทำคู่มือและให้ความรู้ การคัดแยกและการเก็บรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อให้กับหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) กระทรวงอุตสาหกรรม

- ผลักดันให้โรงงานผู้ก่อกำเนิดกากอุตสาหกรรมในประเทศเข้าสู่ระบบการจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามกฎหมายและตามหลักวิชาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการฯ

6) กระทรวงศึกษาธิการ

- จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการใช้สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและรู้วิธีการในการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง
- ส่งเสริมการจัดการขยะในโรงเรียน เช่น ธนาคารขยะในโรงเรียนหรือสถานศึกษา
- สร้างแบบเรียนและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน

7) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์)

- ดำเนินการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยเชิงรุกให้กับประชาชนและอย่างต่อเนื่อง

8) หน่วยงานราชการอื่นๆ

- ภาครัฐจะเป็นหน่วยต้นแบบในการดำเนินการในการแยกขยะในอาคารสำนักงาน
- ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการจัดการขยะของหน่วยงานในสังกัดหรือหน่วยงานในความรับผิดชอบ และส่งเสริมการคัดแยกขยะของหน่วยงานในสังกัดหรือหน่วยงานในความรับผิดชอบ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงสถานประกอบการ ตลาด ห้างร้าน โรงแรม ศาสนสถาน สำนักงาน ฯลฯ ทั่วประเทศ ให้มีการคัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลเป็นรูปธรรม

9) สถานประกอบการภาคเอกชน

- ดำเนินการคัดแยกขยะในสถานประกอบการทั้งที่เป็นขยะมูลฝอยชุมชนทั่วไป ขยะอันตราย ชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อ
- ให้ความร่วมมือในการจัดตั้งจุดรวมขยะอันตรายในพื้นที่หรือขยะรีไซเคิล
- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการลดขยะและการคัดแยกขยะ
- ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการนี้ รวมทั้งกำหนดให้มีมาตรการในการส่งเสริมให้ผู้บริโภคใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการใช้วัสดุที่ย่อยสลายยาก

2.11 ศูนย์ปฏิบัติการประเทศไทยไร้ขยะ

ศูนย์ปฏิบัติการประเทศไทยไร้ขยะเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการกำกับและขับเคลื่อนแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 – 2564 เป็นหน่วยงานที่เกิดจากการบูรณาการการทำงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ โดยมีหน่วยงานหลัก 6 หน่วยงาน ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) โดยมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลและผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการประสานงาน ติดตาม และเร่งรัดการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งในระดับจังหวัดและภาพรวมระดับประเทศ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แผนปฏิบัติการฯ ได้กำหนดขึ้น โดยการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ

อำนาจหน้าที่

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะในทุกๆระดับ ของหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลขยะของประเทศ
2. ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการบริหารจัดการขยะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ประสานงาน เร่งรัด และกำกับให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประเทศไทยไร้ขยะ ตามแนวทางประชารัฐ ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 – 2560)
4. ติดตามและประเมินผลและจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามแผนปฏิบัติการฯ ระยะ 1 ปี เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีทราบ
5. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยแก่สาธารณชน
6. สรุปสถานการณ์การบริหารจัดการขยะและเผยแพร่ต่อสาธารณะ
7. ส่งเสริมการบูรณาการในการทำงานของ 6 หน่วยงานหลัก

